

EL RACÓ DE LA UIMIR. 25 ANIVERSARI

50 ANYS DE SEGUIMENTS BIOLÒGICS

LA EÑE LIBRO DE FAMILIA

**David Carreras
Martí**
Director de l'Obsam

El seguiment científic del medi natural comporta el disseny d'un monitoratge sistemàtic i periòdic, utilitzant metodologies de contrastada eficàcia que permeten aconseguir dades fiables sobre l'estat d'un grup d'organismes o un ecosistema, i que a la vegada, aporten dades reveladores sobre les tendències futures. Una de les principals condicions que han de complir aquests seguiments és que siguin realitzats d'una forma estandaritzada, seguint una mateixa metodologia en base a una sèrie de criteris científics. Açò fa que els resultats obtinguts siguin comparables al llarg del temps, i fins i tot, entre diferents territoris.

Els pioners en aquest tipus de treballs científics han estat tradicionalment els britànics, demostrant una gran diligència i constància en seguir una metodologia prèviament acordada. Per posar un exemple, a Anglaterra ja es feien seguiments estandaritzats d'ocells comuns i de papallones als anys 60. Aquestes tècniques es van anar disseminant per tot Europa entre centres d'investigació, entitats ecologistes i persones naturalistes. En el cas d'Espanya aquests seguiments s'han reproduït especialment en espais naturals protegits, però també hi ha territoris com Catalunya que presenten una àmplia i variada xarxa de seguiment que abasta bona part del territori.

Un poc d'història

L'inici del seguiment biològic a Menorca segurament el podem situar als anys 70, quan el GOB-Menorca va començar a fer recomptes anuals de forma sistemàtica d'aus aquàtiques a s'Albufera des Grau. Posteriorment, als anys 80, el naturalista Rafel Triay i l'investigador Valentín Pérez Mellado van començar a monitoritzar les poblacions d'àguila peixatera i sargantanes als illots, respectivament, preocupats per la seva conservació. Els van seguir a l'any 1993 els equips liderats per Félix de Pablo amb el seguiment del milà reial i per Raúl Escandell amb la campanya d'anellament d'ocells migrants a l'illa de l'Aire; aquest últim seguint el mètode italià *Piccolesole*.

Amb l'entrada del segle XXI es crea l'Ob-

servatori Socioambiental de Menorca (Obsam), dins l'Institut Menorquí d'Estudis (IME), i la Societat Ornitològica de Menorca (SOM), a la vegada que el Govern balear dota de major personal al parc natural de s'Albufera des Grau. Tot això va permetre posar en marxa nous programes de seguiment: estacions d'esforç constant per a ocells nidificants (Óscar Garcia-Febrero, 2001), papallones diürnes (Obsam, 2001), seguiment d'ocells comuns (SOM, 2003) i censos quinzenals d'aus aquàtiques a l'Albufera des Grau (Ibanat), entre d'altres.

Una altra data clau és el 2015, quan amb l'aprovació de l'Estratègia de Conservació de la Biodiversitat per part de l'Agència

Menorca Reserva de Biosfera, es posa en marxa un ambiciós programa de seguiment d'espècies. A partir d'aquí s'inicien una gran quantitat de nous monitoratges sistemàtics de poblacions de flora amenaçada, amfibis, rèptils, aus marines, quiròpters, micromamífers, etc.

No he esmentat aquí per falta d'espai els seguiments biològics en medi marí, àmpliament descrits en el llibre editat recentment per l'IME «Un mar de ciència i coneixement». Tampoc altres campanyes de recomptes plurianuals com són els Inventaris Forestals Nacionals o campanyes científiques puntuals de censos d'aus marines per part d'Imedeia-CSIC, de poblacions de plantes protegides per part de la Universitat de les Illes Balears (UIB) o altres actuacions de conservació per part de la Conselleria de Medi Ambient del Govern balear.

Resultats i interpretacions del seguiment

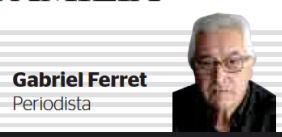
En la constància està la virtut d'aquests seguiments, i a aquestes avui dia llargues sèries temporals de dades ens permeten avaluar de forma consistent les tendències poblacionals de moltes espècies i l'estat de preservació de bastants ambients naturals. Quasi 50 anys de censos d'aus aquàtiques donen per assegurar que les zones humides

de Menorca es troben en general en un bon estat de conservació, però amb una aportació d'aigua cada vegada menor que posa en perill el seu futur. Amb el recent projecte Bioclima de l'Obsam vam poder analitzar, juntament amb diversos especialistes, les sèries d'ocells i papallones amb dues dècades de dades. Els resultats a grans trets van ser clars: increment de les poblacions d'espècies forestals i manteniment o lleugera disminució de les espècies d'espais oberts, a causa del tancament del bosc i la puntual intensificació agroromadera. Amb «només» vint anys de dades, els principals canvis detectats són originats per canvis d'usos de sòl, i encara s'observen «pocs» efectes del canvi climàtic (principalment sobre les migracions dels ocells i la fenologia de les papallones).

Aquestes i moltes altres conclusions es poden trobar als informes anuals penjats a les webs de l'Agència de Reserva de Biosfera, de l'Obsam i de la SOM. Aquests informes ens posen en alerta actualment en la conservació de l'àguila peixatera, d'algunes espècies de quiròpters, la sargantana balear en alguns illots concrets i algunes poblacions de plantes amenaçades. A nivell d'ecosistemes, sabem que els torrents en general, i algunes zones humides i sistemes dunars en particular, són els que més pateixen. Afortunadament, també hi ha espècies que a la darrera dècada han vist com millorava la seva situació, com per exemple el milà reial i la tortuga de terra.

Fins aquí només s'ha parlat de medi terrestre, perquè aquest és el curs que plantejam a través de la Uimir, Bioindicadors i mètodes de seguiment en ecosistemes terrestres. Es deixarà per a una pròxima edició el seguiment en medi marí, igualment apassionant i amb factors d'amença.

Menorca està força ben coberta pel que fa a monitoratge dels principals grups d'organismes. Igualment hem de reconèixer que encara ens queda molta feina per fer quant a seguiment i coneixement de grups d'invertebrats, plantes inferiors i fongs. I no voldria acabar aquest escrit sense una nota de reconeixement i agraïment als centenars d'investigadors, investigadores i naturalistes que amb el seu esforç, la seva constància i enormes dosis de voluntarisme, han fet possible al llarg d'aquestes 5 dècades que avui en dia pugem comptar amb unes sèries tan llargues i completes de dades, claus per a una bona gestió del medi natural de Menorca.

Gabriel Ferret
Periodista

Así, con la exigencia de un tono imperativo me sonó la primera vez que me vi obligado a presentar mi libro de familia, con el objetivo de tramitar mi DNI. Corrían los años 60 y un funcionario que hacía juego con la época sin levantar la cabeza de sus papeles se atuvo al ritual mandón, libro de familia. Tras hojearlo, se permitió la gentileza de mirarme y con aire de reconvencción me dijo aquello de, «caramba, a usted le complicaron bien la vida». Se refería el hombre a la circunstancia de que yo contara con tres nombres de pila, algo que no era en absoluto tan extraño como a él podía parecerle. Resignado y algo cabreado, optó por imponerse a mi juvenil desconcierto, diciéndome aquello de, «y ahora qué hacemos». Mis explicaciones en el sentido de que yo, como tanta gente solo usaba el primer nombre, suscitaron un rotundo, ¡ni hablar, aquí constan tres nombres y tres quedarán! Y de este modo fue como durante los cinco años siguientes de duración del DNI arrastré un carné interminable desde la primera información. A la siguiente renovación del documento me encontré con un funcionario más razonable que dejó la cosa en un Gabriel sin más. Pero, por alguna de esas razones que inexplicablemente se dan en el universo funcional, en la 4ª o 5ª renovación me apareció un Gabriel Alfonso –que ni siquiera refería mi segundo nombre sino el tercero– que paseo con infinita paciencia desde hace décadas. Bueno, pues posiblemente tales cuitas no las volverá a padecer nadie, ¿o sí? No, pienso que no ya que el libro de familia, nacido en 1915, de tapas azul cobalto y hojas de sepia papel, ha desaparecido esta semana, siendo sustituido por un registro electrónico individual. El andamiaje de nuestra identidad lo velará una máquina y no un tozudo funcionario. Supongo.

LA HEMEROTECA

1971

HACE 50 AÑOS

- Constitució de las Penoncias de Menorca dentro del Consejo Económico Sindical.
- El Consejo Local del Movimiento de Ciudadela celebra sesión pública.
- Hoy se coloca la primera piedra del nuevo Colegio Nacional de Niñas «Nuestra Sra. de Gracia».
- Sencillo pero emotivo home-

Portada del diari «Menorca» de dia 8 de mayo de 2020.

naje de la Escuela de Patinaje de la Peña Unionista a los ancianos del Hospital Municipal.

1996

HACE 25 AÑOS

- El cuartel de Es Mercadal cierra sus puertas tras noventa años de historia.
- La Junta Arbitral de Consumo ha emitido 12 laudos desde su creación.
- El IBATUR promocionará las

islas con un anuncio en Televisión Española.

- Las navieras inician los trámites para prescindir parcialmente del practicaje.

2020

HACE 1 AÑO

- Salud denegó el test a 178 menorquinas en el pico de la epidemia.
- Sin permiso todavía para poder salir a navegar el lunes.

► El Govern nega haber retrasado la petición de Menorca para estar en la fase 1.

- Los ERITE del sector turístico seguirán «el tiempo que sea necesario».
- 50.000 mascarillas para las farmacias en cuestión de días.
- Quejas por el retraso del Govern en el pago de las ayudas al alquiler.
- Playas con límite de acceso y grupos separados.
- Balón de oxígeno para las praderas de posidonia.